

Dkt. Gary Yates, Jeremiah, Hotuba ya 5, Muundo wa Jeremiah

© 2024 Gary Yates na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Gary Yates katika mafundisho yake kuhusu kitabu cha Yeremia. Hiki ni kipindi cha 5 kuhusu Utunzi wa Yeremia.

Nataka sana kukupongeza kwa juhudi zako za kujifunza kitabu cha Yeremia.

Najua ni tofauti na sehemu nyingine nyingi za Biblia. Ni kitabu kirefu zaidi katika Agano la Kale. Na kuna nyakati, labda unapokikaribia kitabu hicho mwanzoni, ambapo unasema, ninawezaje kuelewa kitabu hiki kirefu na chenye utata? Ninachopenda kukiangalia katika vipindi vijavyo ni kufikiria tu jinsi tunavyokichukulia kitabu cha Yeremia kama kitabu. Na katika kipindi hiki maalum kuzungumzia utunzi wa kitabu cha Yeremia na jinsi kitabu cha Yeremia kilivyounganishwa.

Nadhani tunaelewa kwamba ingawa Yeremia ni neno la Mungu, na tunaamini tena, 2 Timotheo sura ya tatu, mstari wa 16, maandiko yote yamepuliziwa na Mungu. Tumepewa na Mungu. 2 Petro 1:21, watu watakatifu walinena walipokuwa wakiongozwa na Roho Mtakatifu kama tanga katika upepo.

Lakini si kitabu kilichoanguka kutoka mbinguni. Pia si kitabu ambapo kila wakati Yeremia alipohubiri, mtu alikuwepo ili kuandika alichosema na hicho kiliongezwa mara moja kwenye kitabu. Haikuwa kitabu ambapo Mungu alimchukua Yeremia tu juu ya mlima na kumfunulia kile alichopaswa kuandika.

Kulikuwa na mchakato mrefu uliohusika katika kuandaa kitabu hiki kirefu. Huduma ya Yeremia iliongezeka kuanzia wakati alipoitwa katika mwaka wa 13 wa Yosia, 626 KK, hadi wakati fulani karibu 580 KK. Kwa hivyo, tunazungumzia huduma iliyodumu kwa takriban miaka 50.

Kwa hivyo, tukiweka pamoja na kuwakilisha kitabu kinachoelezea huduma hiyo, ni wazi kulikuwa na mchakato mrefu na unaohusika katika hili. Kuna nukuu kadhaa kutoka kwa watu kutoka kwa baadhi ya wasomi walipokaribia kitabu cha Yeremia. Kwanza kabisa, Andrew Sheed anatoa maoni haya, na labda unaweza kuyapata unapajaribu kusoma Yeremia na kuelewa kitabu hicho.

Yeremia ni ndefu, imejaa marudio, haina mpangilio katika mpangilio wake, na huzunguka kila mara kutoka aina moja hadi nyingine. RP Carroll katika ufafanuzi wake kuhusu kitabu cha Yeremia, ambaye, nadhani, anachukua mbinu ya kutilia shaka sana kuelewa ujumbe wa kitabu hiki, hata hivyo, anatoa kauli kadhaa ambazo tunahitaji kuzifikiria. Anasema, kwa msomaji wa kisasa, vitabu vya Isaya, Yeremia, na Ezekieli havieleweki kama vitabu.

Kisha anasema hivi: mtu ambaye hajachanganyikiwa na kitabu cha Yeremia haelewi. Na nakumbuka wakati mwingine nikiandika tasnifu yangu kuhusu kitabu cha Yeremia na kufikiria hivyo ni sahihi kabisa. Lakini tena, nadhani hiyo ni mbinu ya kutilia shaka kupita kiasi.

Tunapomfikiria Yeremia kama kitabu, nataka kutupa picha mbili ambazo labda tunaweza kuzifikiria. Hebu fikiria mtu akijaribu kuwakilisha katika kitabu kimoja huduma ya mtu kama Dkt. Billy Graham. Huduma ndefu, vipande vya mahubiri yake, mara nyingi bila mpangilio wa matukio au wakati au matukio yanayoendelea maishani mwake.

Kujaribu kuelewa hilo na kuweka picha ya huduma ya Dkt. Graham kunaweza kuwa jambo gumu sana kufanya. Picha nyingine ninayofikiria ni kwamba tunaweza kufikiria kitabu cha Yeremia kama tunavyofikiria nyumba ya zamani ya shamba. Unapoiangalia nyumba hiyo, unagundua kwamba kulikuwa na nyumba ya zamani hapo, na kumekuwa na nyongeza kadhaa, mabawa, na viendelezi vilivyoongezwa kadri wanafamilia tofauti walivyoingia, huku nyumba hiyo ikibadilisha umiliki.

Wakati mwingine inatubidi tuangalie mipango ya sakafu ya nyumba hiyo ili kuelewa ni kwa nini na jinsi ilivyowekwa pamoja. Kwa hivyo, ninachotaka tuangalie leo katika kipindi hiki ni kufikiria tu kuhusu utunzi na jinsi kitabu cha Yeremia kilivyowekwa pamoja. Kisha, katika kipindi kinachofuata, kufanya muhtasari wa kitabu cha Yeremia na kuelewa kuna mpangilio, kuna mpangilio wa matukio, kuna mtiririko, na maana ya kitabu hiki ambayo inatusaidia kukielewa.

Mojawapo ya masuala yanayojitokeza tunapoangalia utunzi wa kitabu cha Yeremia ni kwamba tunatambua kwamba kina aina na aina tofauti za nyenzo. Kwa kweli, katika moja ya masomo ya awali ya ukosoaji wa kitabu cha Yeremia, Bernard Duhem alitofautisha kati ya ushairi katika kitabu cha Yeremia na nathari iliyo katika kitabu cha Yeremia. Sigmund Mowinckel alikuja na, akiongeza kwenye utafiti huo, alibainisha kuwa kuna aina tatu tofauti za aina maalum katika kitabu cha Yeremia.

Alizitaja hizi kama nyenzo A, B, na C. Nyenzo ambazo Mowinckel alizitambua zilikuwa ni unabii wa kishairi wa Yeremia. Hizi ni unabii mfupi katika umbo la kishairi.

Ni za kawaida sana, hasa katika sura ya 1 hadi 25. Wasomi wakosoaji wameelekea kuona hii kama njia kuu ambayo manabii waliwasilisha ujumbe wao. Kwa kweli, tukiangalia vitabu vya unabii kwa ujumla, vimejaa maneno ya unabii ya kishairi ambapo kwa taswira angavu, ulinganifu, na taswira za haraka zenye nguvu, manabii wamewasilisha ujumbe wao.

Aina ya pili ya nyenzo ambayo Mowinckel alitambua ilikuwa nyenzo B au masimulizi ya masimulizi au hadithi kutoka kwa maisha na huduma ya nabii. Mojawapo ya

mambo yanayofanya kitabu cha Yeremia kiwe cha kipekee ni kwamba kuna idadi ya hadithi hizi kutoka kwa maisha ya Yeremia. Kwa kweli, kitabu kingine pekee cha unabii ambacho ni kama Yeremia katika suala hili ni kitabu cha Yona.

Yona ni kitabu kifupi sana. Ukilinganisha na kitabu cha Isaya, Isaya ina sura 66, lakini kwa kweli kuna sehemu mbili tu, sura ya 6 hadi 8, sura ya 37 hadi 39, ambazo zina masimulizi na hadithi kutoka kwa maisha ya Isaya. Kwa hivyo, Yeremia ni wa kipekee katika suala hili.

Kuna matumizi makubwa zaidi ya masimulizi. Na hatimaye, nyenzo za C ndizo ambazo Mowinckel aliziita mahubiri ya nathari. Hizi ni mahubiri badala ya kuwa katika umbo la unabii wa kishairi; hizi ni mahubiri ambayo ni masimulizi ya nathari yenye mtiririko mrefu zaidi.

Hebu fikiria nakala ya mahubiri ya mchungaji wako. Kuna vifungu ambapo mahubiri ya Yeremia, kwa namna fulani, yanaonekana kama nakala ya mahubiri. Mfano mmoja wa mojawapo ya haya, na nadhani ni sehemu muhimu sana ya kitabu cha Yeremia, na nilitaka kusoma mistari michache tu hapa, ni mahubiri ya nathari tuliyo nayo katika sura ya 11.

Mahubiri ya nathari katika sura ya 11 yanalenga wazo kwamba Mungu anawaadhibu Israeli na Yuda kwa ukiukaji wao wa agano. Kwa hivyo ni wazi, ni dhana muhimu sana katika kitabu cha Yeremia. Na hivi ndivyo kifungu hiki kinavyoanza.

Inasema katika mstari wa 1, neno lililomjia Yeremia kutoka kwa Bwana, sikieni maneno ya agano hili, mkawaambie watu wa Yuda na wenyeji wa Yerusalemu. Nanyi mtawaambia, Bwana, Mungu wa Israeli, asema hivi, na alaaniwe mtu asiyesikia maneno ya agano hili nililowaamuru baba zenu nilipowatoa katika nchi ya Misri. Kutoka katika tanuru ya chuma nikisema, Sikieni sauti yangu, mkafanye yote niwaamuruyo.

Kwa hivyo, mtakuwa watu wangu nami nitakuwa kiongozi wenu ili nipate kuthibitisha kiapo nilichowaapia baba zenu kuwapa nchi ijaayo maziwa na asali kama ilivyo leo. Ndipo nikajibu, na iwe hivyo, Bwana. Na hivyo, kifungu kinaendelea zaidi.

Inatupa maelezo zaidi kuhusu hili, zaidi kuhusu mahubiri haya. Na kwa hivyo, hatuna tu unabii mfupi wa kishairi hapa. Tuna mahubiri marefu.

Sasa, kile ambacho wasomi wakosoaji wamefanya na aina hizi tatu tofauti za nyenzo ni kwamba wameelekea kuona ushairi wa kitabu kama sehemu za mwanzo kabisa na Yeremia halisi na halisi zaidi. Na wamechukua masimulizi na mahubiri ya nathari na kuyaona zaidi kama tafsiri mpya ya baadaye ya nabii. Na wameelekea kuona haya kama yamehaririwa na wahariri wa Kumbukumbu la Torati.

Na kwa viwango tofauti, wanaona vyanzo hivi vya baadaye na nyenzo hizi za baadaye zikitafsiri upya nabii Yeremia na ujumbe wake. Kwa hivyo, kumekuwa na swali katika usomi muhimu: ni kiasi gani cha Yeremia wa kihistoria tunaweza kujua kweli? Je, picha ya Yeremia katika kitabu hiki ni ya kweli na ya kweli, au je, vyanzo hivi vya baadaye vimetupa mtu tofauti na kile ambacho tungeona kweli? Nilitaka kufikiria tu kuhusu hili katika mawazo machache na majibu machache kulingana na hilo. Ninaamini kwamba moja ya sababu za vyanzo hivi tofauti ni uwezekano dhahiri kwamba kulikuwa na njia tofauti ambazo Yeremia aliwasilisha ujumbe wake.

Wakati mwingine, labda kama mhubiri wa mtaani, ilikuwa faida kuwasiliana kwa kutumia picha na mausia yenye nguvu na mafupi. Lakini nadhani pia kuna uwezekano mkubwa kwamba kulikuwa na nyakati ambapo Yeremia alienda hekaluni na kuhubiri mahubiri yake ya hekaluni, kwamba kulikuwa na mahubiri marefu zaidi na kitu kama kile ambacho tungesikia kutoka kwa mchungaji wetu Jumapili asubuhi. Nadhani jambo la pili ni kwamba haishangazi kwetu kwamba maneno na vifungu vingi vya maneno katika mahubiri na katika masimulizi katika Yeremia vinafanana na kitabu cha Kumbukumbu la Torati na historia ya Kumbukumbu la Torati.

Kitabu cha Wafalme, ambacho ni sehemu ya historia hiyo, kiliandikwa mwaka wa 550 KK. Yeremia alihitimisha huduma yake karibu mwaka wa 580 KK. Kwa hivyo, nadhani kuna uwezekano mkubwa kwamba watu waliohusika, wahariri waliohusika katika utunzi wa vitabu hivi vya kihistoria na uhariri wao wa mwisho mwaka wa 550 KK na karne ya sita wakati wa uhamisho, huenda pia walihusika katika utunzi na uhariri wa mwisho wa kitabu cha Yeremia. Vitabu hivi vilichavushwa kila kimoja, na mara nyingi, mwelekeo wa ushawishi ni mgumu sana kubaini.

Nadhani jambo la tatu ni kutambua kwamba tunapolinganisha vitabu vya historia ya Kumbukumbu la Torati, kama vilivyoandikwa, na tunapolinganisha kitabu cha Yeremia, kuna mawazo ya kipekee katika kitabu cha Yeremia ambayo hufanya ujumbe wake kuwa wa kipekee. Kwa mfano, Kumbukumbu la Torati, au historia ya historia ya Kumbukumbu la Torati katika Wafalme itasisitiza kwamba Mungu anahukumu Yerusalemu kwa sababu ya uovu wa Manase na miaka yake 55.

Mungu anasema nitaifuta Yerusalemu kama sahani. Yeremia atazingatia zaidi sehemu ya mwisho ya nasaba ya Daudi na kushindwa kwa wafalme waliokuja baada ya Yosia, ambayo tuliiangalia katika somo letu la awali. Yeremia, tofauti na Wafalme, atasisitiza kwa nguvu zaidi wazo la urejesho.

Ujumbe wa urejesho katika Wafalme ni mdogo sana. Mwishoni mwa kitabu, tunaona Yehoyakini akiachiliwa kutoka gerezani, lakini taarifa au kusudi wazi la kile Mungu atakachofanya katika urejesho wote halipo kabisa. Kwa hivyo, Yeremia anafanana zaidi na kitabu cha Kumbukumbu la Torati katika suala hilo kuliko historia ya Kumbukumbu la Torati.

Nadhani jambo la nne tunaloweza kuelewa kutokana na matumizi ya ushairi, nathari, na masimulizi ni kwamba kumekuwa na , kwa njia nyingi, urekebishaji wa Yeremia. Lakini naamini kwamba kazi hiyo ilifanywa na Yeremia na Baruki mwenyewe. Wachambuzi wa kihafidhina kama John Thompson katika ufafanuzi wa NICOT kuhusu Yeremia wamesisitiza kwamba Yeremia na Baruki wenyewe, walipotafakari kwa miaka mingi ya huduma ya Yeremia, walielewa zaidi ujumbe wa Yeremia.

Walifikia uelewa wa kina zaidi wa mpango wa Mungu na mpango wa Mungu na nia ya Mungu kwa wakati ujao. Mwanzoni mwa ujumbe wa Yeremia, Yeremia anahubiri na kuwaita watu watubu. Wakati wa mageuzi ya Yosia, kuna uwezekano kwamba wanaweza kuepuka hukumu.

Lakini katika urejeleo wa baadaye wa ujumbe huo mwishoni mwa maisha yake, huo unakuwa ujumbe kwa waliohamishwa, kwao kurudi, kwao kumrudia Mungu. Na kwa hivyo nadhani tafakari inayoendelea kuhusu huduma ya Yeremia si lazima iwe ya wahariri wa Kiyahudi ambao wamerekebisha na kubadilisha ujumbe wake. Inaweza kuwa Yeremia na Baruku wenyewe wanapofikia uelewa wa kina wa makusudi na mipango ya Mungu.

Na hatimaye, kuhusu suala hili la aina tofauti za nyenzo, iwe tunasoma manabii wa kishairi, masimulizi ya nathari, au mahubiri ya nathari, mtazamo wa Yeremia unaotokana na nyenzo hizi tofauti si tofauti sana. Kuna umoja wa kimsingi wa kitheolojia katika kitabu hiki. Kuna mawazo fulani muhimu ambayo yatatokea bila kujali ni sehemu gani ya kitabu tunachokiangalia au aina gani ya nyenzo tunazokiangalia.

Kutakuwa na msisitizo, Yuda wamevunja agano. Wamevunja sheria ya Mungu. Wameabudu sanamu.

Na kutokana na hilo, wanastahili adhabu ya Mungu. Hiyo si Kumbukumbu la Torati tu. Hiyo ndiyo ujumbe wa Agano lote la Kale.

Wazo la pili muhimu ni kwamba Bwana anatumia Babeli kama chombo cha hukumu. Na Bwana anatumia Babeli kama chombo chake. Tena, hiyo si tu nathari au ushairi.

Huo ndio ujumbe wa kitabu kwa ujumla. Na kisha, tunapoangalia kitabu kizima, katika sehemu za ushairi na nathari, kuna ahadi kwamba baada ya hukumu, kutakuwa na urejesho. Kwa hivyo, siamini kwamba tunahitaji kumchukua Yeremia na kuigawanya katika vyanzo.

Kuna umoja wa kitheolojia katika kitabu hiki. Hatuhitaji kupinga nathari dhidi ya ushairi kwa sababu kuna picha moja ya Yeremia inayotokana na nyenzo hizi zote tofauti. Uwezekano mmoja ni kwamba pia kuna sababu za kifasihi kwa nini ujumbe wa Yeremia unawasilishwa katika aina hizi tofauti za uandishi, katika aina hizi tofauti.

Kile ambacho Lewis Stuhlman amependekeza ni kwamba mahubiri ya nathari yamewekwa katika kitabu kama njia ya kutuongoza kupitia ujumbe na huduma ya Yeremia. Na kwa hivyo kinachotokea ni kwamba, kama tulivyo na maneno ya unabii ya kishairi ya Yeremia, picha hizi zote tofauti zinaanza kutushambulia. Yuda ni mke asiye mwaminifu.

Mungu anatuma dhidi ya watu wa Yuda, simba angurumaye. Yuda imekuwa si mwaminifu kwa Mungu kwa njia hizi zote tofauti. Kile ambacho mahubiri ya nathari hufanya ni kwamba yanachukua taswira zote za kishairi na kuzifupisha.

Kwa kweli, yanatoa muhtasari wa maelezo ya mwamba kwa ajili yetu kuhusu ujumbe wa Yeremia. Kwa hivyo kile Stuhlman anapendekeza ni kwamba katika Yeremia 1 hadi 25, tuna mahubiri matano mahususi ya nathari ambayo kwa kweli, kwa njia nyingi, yanawasaidia watu wa siku za Yeremia na hasa yanatusaidia sisi kama wasomaji wa kisasa kuweza kukusanya picha hizi zote za kishairi pamoja na kuelewa, hivi ndivyo ujumbe wa Yeremia unavyohusu. Na kwa kawaida mahubiri haya ya nathari yatazingatia kutoelewana ambako watu wa Yuda wanayo kuhusu agano lao na Mungu.

Wameamini kwamba Mungu atawalinda. Mungu atawabariki. Mungu atawalinda bila kujali hali.

Mahubiri ya nathari hutoa uelewa tofauti wa agano. Yeremia 7, mojawapo ya vifungu hivi vya muhtasari, wameweka imani ya uongo katika hekalu na uwepo wa Mungu hapo ukiwa na uwezo wa kuwalinda. Yeremia 10 ni mahubiri ya nathari yanayoelezea kwamba Israeli imevunja agano kwa ibada yao ya sanamu.

Yeremia sura ya 11, mahubiri ya nathari yakisema, Yeremia anaonya kwamba watu wa Yuda watapitia laana za agano kwa sababu ya kutotii kwao. Agano hilo halikuundwa tu kuwalinda na kuwabariki. Yeremia 18 na 19, mahubiri ya nathari yakielezea ukweli kwamba Yuda amepata fursa ya kutubu.

Wamepoteza fursa hiyo na Mungu atawahukumu. Na kwa hivyo, naamini kwamba kuna umoja unaoibuka kutoka kwa aina hizi tofauti za fasihi. Na tunaweza kuona hilo tunapoangalia jinsi nathari, ushairi, hadithi, na masimulizi na mahubiri yanavyoingiliana.

Kuna suala la pili linalohusiana na utunzi wa kitabu cha Yeremia, likiacha baadhi ya nadharia na mambo muhimu ambayo kwa kweli ni aina ya utangulizi wa hili. Yeremia ni kitabu cha kuvutia kwa kuwa, labda zaidi ya manabii wengine wakuu, kinatupa ufahamu kuhusu mchakato uliohusika katika uundaji wa kitabu cha Yeremia kama kitabu. Kwa kweli, kuna marejeleo ya vyanzo vitano au sita tofauti na mahali ambapo

Yeremia ametunga sehemu za kitabu hiki , au Baruch ametunga sehemu za kitabu hiki.

Na kisha hati hizi tofauti za kukunjwa na vyanzo vimeunganishwa. Kifungu muhimu katika haya yote ni Yeremia sura ya 36, mstari wa kwanza hadi wa tatu. Katika kifungu hicho mahususi, Mungu anamwamuru Yeremia aandike jumbe zake, amwandikie Baruku jumbe hizo, na kisha amwambie Baruku asome jumbe hizo hekaluni.

Mwaka ambao haya yanatokea ni mwaka wa nne wa Yehoyakimu. Na kwa hivyo hii inamaanisha kwamba Yeremia amekuwa akihubiri kwa zaidi ya miaka 20 kabla hajaamriwa mahususi kuandika maneno ambayo amekuwa akihubiri. Sasa, sidhani kama hiyo inamaanisha kwamba Yeremia hakuwahi kuyaandika haya, lakini utunzi halisi wa mambo haya katika kitabu, mara ya kwanza tunaona hilo likitokea ni miaka 20 baada ya huduma ya Yeremia.

Ukijua sura hiyo, unakumbuka kilichotokea, Yehoyakimu anakata gombo. Na kisha baada ya hapo, mwishoni mwa sura hiyo, inasema katika mistari ya 23 hadi 26, kwamba Mungu aliwaamuru Yeremia na Baruku waandike gombo lingine. Na inasema waliandika tena gombo hilo.

Watu wengi wanahisi kwamba kiini cha msingi cha ujumbe uliopatikana katika kitabu hiki cha kukunjwa ni kile tulicho nacho katika Yeremia sura ya 1 hadi 25, maneno na mausia ya hukumu yanayopatikana humo. Lakini pia inasema kwamba walipoandika kitabu cha pili cha kukunjwa, maneno mengi yanayofanana yaliongezwa kwenye hicho. Na kwa hivyo, naamini kwamba tunaweza kufikiria muundo wa kwanza wa msingi wa kitabu cha Yeremia ukitokea katika mwaka wa 20 wa huduma yake.

Na kisha katika kipindi cha miaka 20 hadi 30 iliyofuata ya huduma ya Yeremia, maneno mengi yanayofanana yaliongezwa kwenye maneno hayo ya asili. Kulikuwa na mchakato wa mara kwa mara wa kuongeza jumbe mpya, mahubiri mapya, na labda hata kutoa mahubiri ya zamani kwa mwanga wa uhamisho na mambo yaliyotokea mwishoni mwa huduma ya Yeremia. Kutajwa kwa pili kwa chanzo ambacho nilitaka kuisitiza ni kwamba Yeremia 29.1 inatuambia kwamba Yeremia aliandika barua baada ya 597 kwa wahamishwa waliokuwa Babeli.

Barua hiyo iliwaelekeza mipango ya Mungu na mipango ya Mungu kwa ajili ya wakati ujao. Kumbuka alisema, ombeni amani ya Babeli, kama vile mlivyoomba amani ya Yerusalemu. Kaeni katika nchi, jengeni nyumba humo, fanyeni mambo ya kawaida mnayofanya na familia, mtumikieni mfalme wa Babeli, na mambo yatakuwa mema kwenu.

Na kisha, baada ya miaka 70, Mungu atawaachilia, na Mungu atawarudisha kutoka uhamishoni. Hiyo ilikuwa katika barua ambayo Yeremia aliwaandikia wahamishwa.

Na kwa hivyo, tunaweza kufikiria kwamba baadhi ya maneno ya tumaini, ahadi ambazo Mungu alitoa kupitia nabii Yeremia, huenda zilitoka kupitia barua hiyo.

Na barua hiyo ndiyo msingi wa kile ambacho Yeremia anasema katika sura ya 29. Katika Yeremia sura ya 30, tuna sehemu muhimu sana ya kitabu katika Yeremia 30 hadi 33; inatajwa kama kitabu cha faraja. Ni ujumbe wa tumaini ambao Mungu anatoa kupitia nabii Yeremia.

Na jambo la kushangaza ni kwamba, nabii huyu aliyeamriwa kutoa maneno mengi ya hukumu katikati ya kitabu cha Yeremia kwa njia nyingi, kuna sehemu ya tumaini. Lakini inatuambia kwamba Yeremia alitunga jumbe hizi chanya za matumaini katika kitabu au gombo. Na kwa hivyo, tunapaswa kutumia mawazo yetu yaliyotakaswa kidogo, lakini naweza kufikiria kwamba sura zinazopatikana katika 30 na 31, ambazo ni mashairi, na 32 na 33, ambazo ni nathari, zinaweza kuwa hapo awali zilisimama kama kitengo huru.

Na ziliwakilisha jumbe za tumaini za Yeremia. Gombo la nne au chanzo cha nne kimetajwa kwa ajili yetu katika Yeremia 51, mistari ya 59 hadi 64. Na katika sura mbili za mwisho za msingi katika kitabu cha Yeremia 50 na 51, tuna maneno ya unabii dhidi ya Babeli.

Na hizo ni jumbe hizi ndefu na zenye maelezo ya hukumu dhidi ya watu wa Babeli na dhidi ya taifa la Babeli na mfalme ambaye Mungu alikuwa amemtumia kuwaadhibu Israeli. Lakini mwishoni mwa maneno hayo, inatuambia kwamba Saria, ambaye anaonekana kuwa ndugu yake Baruku na mwandishi mwingine aliyemsaidia Yeremia, kwa kweli alipeleka kitabu hiki cha kukunjwa Babeli pamoja na Sedekia. Sedekia alipokuwa huko akikutana na mfalme wa Babeli muda fulani kabla ya uhamisho kufanyika, inasema kwamba Saria alisoma kitabu hicho huko Babeli na kisha akafanya kitendo cha mfano.

Alichukua kitabu hicho, akakifunga mwamba, kisha akakitupa kitabu hicho ndani ya mto Frati. Na kuashiria maangamizi, uharibifu wa mwisho wa taifa la Babeli. Lakini hapa kuna chanzo kingine, kitabu kingine, tena, hakitoki kwa mhariri, hakitoki kwa mtu wa baadaye, bali kutoka kwa Yeremia mwenyewe.

Katika sura ya 26 hadi 45, kama tulivyokwisha sema, tuna idadi ya masimulizi na hadithi za wasifu kutoka kwa Yeremia. Na hadithi hizi zinapoishia katika Yeremia sura ya 45, kuna neno la ahadi ambalo limetolewa kwa mwandishi wa Yeremia, Baruku. Kwa hivyo nadhani kuna uwezekano badala ya Yeremia kuandika haya kama wasifu, kuna uwezekano na uwezekano kwamba Baruku ndiye aliyetunga hadithi hizi kumhusu Yeremia.

Ujumbe wa tumaini, ahadi ya tumaini, aliyopewa Baruku katika sura ya 45 inafanya kazi kama kolofoni, ikimtambulisha mwandishi au mtu ambaye alikuwa na jukumu

muhimu katika kutunga sehemu hii ya kitabu na kutamka baraka za Mungu juu yake. Ni kama hati ya posta. Katika Zaburi, tuna maandishi ya utangulizi yanayotupa majina. Tunaweza kuwa na hilo likiendelea na Baruku katika sura hiyo.

Na hatimaye, moja ya mambo mengine yanayovutia kuhusu uundaji wa kitabu cha Yeremia ni kitabu, ni kwamba mara nyingi tunaona marudio ya vifungu fulani kutoka sehemu moja ya kitabu, na vinapatikana katika sehemu nyingine ya kitabu. Kwa mfano, Yeremia sura ya 23, mstari wa 20, inasema kwamba hasira ya Bwana haitakoma hadi atimize yote aliyokusudia. Kauli hiyo hiyo inaonekana katika kitabu cha Faraja katika sura ya 30, mstari wa 24.

Sura ya 23 inazungumzia kuhusu Bwana kuinua tawi la haki litakalotoka katika nyumba ya Daudi. Kifungu hicho kinarudiwa katika Yeremia 33, 15, na 16. Kwa hivyo nadhani, tena, katika mchakato huu Yeremia na Baruku wanarudia. Wanaanza kuelewa huduma ya Yeremia kwa undani zaidi, au Yeremia anahudumu katika miktadha tofauti, katika hali tofauti.

Jumbe kutoka sehemu mbalimbali za huduma yake huenda zilitumika tena, zikatumiwa tena katika muktadha na hali tofauti. Baadhi ya maneno ya hukumu kuhusu Yuda katika sehemu za mwanzo za kitabu yanatumika tena na kusemwa kuelekea Babeli katika sehemu za mwisho za kitabu. Mwanzoni mwa Yeremia, tuna Yeremia akisema kwamba hukumu ya Mungu itakuja katika umbo la adui kutoka Kaskazini atakayeshambulia Yuda.

Katika Yeremia sura ya 50 na 51, kuna adui kutoka Kaskazini ambaye atashambulia Babeli pia. Kwa hivyo Yeremia, kwa njia ambayo si kweli kwa kitabu kingine chochote, anatupa ufahamu kuhusu jinsi sehemu tofauti za ujumbe wa Yeremia zilivyoandikwa katika hati miliki tofauti, katika vyanzo tofauti. Na kisha katika mchakato mrefu wa maisha ya Yeremia, hizo ziliwekwa katika umbo tulilionalo leo.

Kuna uwezekano kwamba hata baada ya Yeremia kufa, Baruku anamaliza mchakato huu, au wahariri waliohusika na kukusanya orodha nzima ya vitabu vya Kiebrania na kuipa mpangilio na muundo wanaweza kuwa walikuwa na jukumu katika mchakato huu pia. Lakini tunaamini, na hii ni imani niliyo nayo kuhusu kitabu hiki ninapokisoma, ni kwamba Mungu hakumtia Yeremia msukumo tu katika kuhubiri ujumbe huu, bali pia alimwongoza Yeremia, Baruku, na mhariri yeyote aliyeongozwa ambaye huenda alihusika katika mchakato wa uundaji wa kitabu hicho pia. Na ingawa mchakato huu ulikuwa mgumu na mgumu, Mungu alikuwa na jukumu lake katika hili, na Mungu alikuwa akihifadhi ujumbe wa Yeremia katika umbo alilotaka na kuubuni kwanza kwa ajili ya watu wa Israeli na kisha baadaye kwa ajili ya kanisa kwa sababu ya ujumbe unaoendelea ambao kitabu hiki kina kwa ajili yetu.

Sasa kuna suala la mwisho linalohusiana na kitabu cha Yeremia ambalo tena, nadhani linaonyesha maendeleo na uundaji wa kitabu hiki na utunzi wake. Na hiyo ndiyo

ukweli kwamba nakala na hati zetu za kale za kitabu cha Yeremia zinaonyesha matoleo mawili tofauti sana ya kitabu cha Yeremia. Na toleo moja la kitabu linaakisiwa katika tafsiri ya Kigiriki ya Agano la Kale inayoitwa Septuagint.

Na kisha toleo lingine linaakisiwa katika maandishi ya Kiebrania au maandishi ya Kimasoreti, ambayo ni kitabu cha Yeremia na umbo la Yeremia linalopatikana katika Biblia zetu za Kiebrania. Maandishi ya Kimasoreti pia ndiyo msingi wa Biblia zetu za Kiingereza. Kwa hivyo, Biblia zetu zote za Kiingereza, iwe ni toleo la King James, ESV, NIV, NASB, zote zinategemea toleo hilo la Kiebrania la Kimasoreti la kitabu hicho.

Lakini tunapoangalia aina mbili tofauti za kitabu cha Yeremia, moja katika Septuagint na moja katika maandishi ya Kimasoreti, kuna tofauti za kuvutia sana kati ya matoleo haya mawili ya kitabu. Kwanza kabisa, maandishi ya Kigiriki katika Septuagint ni mafupi kwa 14% kuliko toleo tulilionalo katika maandishi ya Kimasoreti. Kwa hivyo hiyo ina maana kwamba kuna angalau, au takriban maneno 2,700 katika maandishi ya Kimasoreti ambayo hayapatikani katika maandishi ya Kigiriki.

Sasa maneno hayo hayabadilishi kiini cha huduma ya Yeremia, lakini yanatupa ufahamu tofauti na usomaji tofauti wa vifungu mbalimbali. Tofauti ya pili kati ya maandishi hayo mawili ni kwamba maandishi ya Kigiriki yana mpangilio na mpangilio tofauti. Katika Biblia zetu za Kiingereza zinazoakisi maandishi ya Kimasoreti, maneno ambayo Yeremia alihubiri dhidi ya mataifa yanapatikana mwishoni mwa kitabu katika sura ya 46 hadi 51.

Katika toleo la Kigiriki, manabii hao huja baada ya sura ya 25, mstari wa 13. Kwa hivyo, yanapatikana katikati ya kitabu. Jambo lingine la kuvutia ni kwamba mpangilio wa manabii hao katika toleo la Kigiriki la Yeremia ni tofauti na ule tulionao katika toleo letu la Kiebrania na tena, Biblia zetu za Kiingereza.

Tofauti ya tatu ni kwamba wakati mwingine kuna vifungu muhimu katika mfano maarufu au muhimu zaidi, kama Yeremia 33 mistari ya 14 hadi 26. Tunazungumzia sehemu muhimu ya kitabu ambayo inapatikana katika toleo la Kiebrania la kitabu lakini haipo katika toleo la Septuagint la kitabu hicho. Hatimaye, tofauti ya mwisho ni kwamba kuna nyongeza kwenye maandishi ya Kimasora, kama vile vichwa vya mahubiri katika sura ya 2, sura ya 7, sura ya 16, sura ya 27, ambapo kuna kichwa cha utangulizi kilichotolewa.

Kuna misemo kama, asema Bwana, ambayo inaonekana mara 65 zaidi katika maandishi ya Kimasoreti kuliko katika LXX. Hiyo inaonyesha kwamba LXX huenda inaakisi toleo la awali zaidi la kitabu hicho pamoja na mambo ambayo yameongezwa kwake na toleo la Kimasoreti. Sasa, watu wanaposikia kuhusu hili kwa mara ya kwanza, linaibua maswali kadhaa.

Najua kwamba hili linawachanganya wanafunzi wangu. Ni toleo gani kati ya haya linalotangulia? Ni lipi kati ya haya lililo la asili zaidi? Na kisha swali kubwa ni, ni lipi kati ya haya lililo neno la Mungu kwetu? Tunaweza kudhani kwamba ni dhahiri kwamba toleo la Kiebrania ni la asili kwa sababu Yeremia alizungumza kwa Kiebrania. Kigiriki ni tafsiri.

Lakini kama tulivyokwisha sema, vitu vilivyoongezwa na nyongeza katika Yeremia zinazopatikana katika Biblia zetu za Kiebrania zinaonyesha kwamba kuna uwezekano mkubwa kwamba vitu hivyo viliongezwa kwenye toleo la awali badala ya kitu kilichofutwa au kuondolewa. Pia tumefikia uelewa bora wa kitabu cha Yeremia kupitia ugunduzi wa Hati za Bahari ya Chumvi, ambazo zilihamisha matoleo yetu ya awali ya Agano la Kale ambayo tulikuwa nayo karibu miaka elfu moja iliyopita. Tunachoelewa kutoka kwa Hati za Bahari ya Chumvi ni kwamba kuna uwezekano kulikuwa na matoleo ya Kiebrania ya Yeremia katika kipindi cha mapema ambayo yanaakisi kile kinachopatikana katika Septuagint na maandishi ya Masoreti.

Katika pango la nne huko Qumran, kulikuwa na vipande muhimu, na hivi ni vipande vidogo sana vya kitabu cha Yeremia vilivyopatikana hapo. Lakini jambo la kuvutia ni kwamba vipande viwili kati ya hivi, 4q Jeremiah A na 4q Jeremiah C, kulingana na kile kilichopo, na tena, vipande vidogo, vinaonekana kuakisi kile tulicho nacho katika maandishi yetu ya Kimasora. Kwa upande mwingine, kipande kingine cha kitabu, 4q Jeremiah B, kinachopatikana katika pango lile lile, kinaonekana kuakisi usomaji tulionao katika LXX.

Na kwa hivyo, hii inatuonyesha kwamba mabadiliko yanayotokea katika Kigiriki si matokeo ya kutafsiri kutoka Kiebrania hadi Kigiriki. Sio aina hizo za mabadiliko, lakini inaonyesha kwamba hapo awali kulikuwa na mfano wa Kiebrania wa Septuagint na toleo la Kiebrania la kitabu ambalo linaonekana katika maandishi ya Kimasoreti pia. Kwa hivyo tunapaswa kusumbuliwa na hili, na hatimaye tunawezaje kulitatua hili? Ninaamini kwamba matoleo haya mawili yanahusiana na masuala mawili mahususi.

Kwanza, zinahusiana na urefu wa huduma ya Yeremia. Kumbuka, huduma yake hutokea kwa kipindi cha miaka 50. Na kwa hivyo, kuna uwezekano tena kwamba Yeremia na Baruku huenda walichangia pakubwa katika utunzi wa matoleo haya yote mawili ya kitabu.

Lahaja ya LXX labda inaakisi toleo la awali la Yeremia, na kisha MT inaakisi umbo la mwisho la kitabu cha Yeremia kama Baruku, Yeremia, au wahariri wengine wowote walioongozwa na roho waliohusika katika hili walikuwa na ufahamu wa Mungu kuhusu umuhimu wa mwisho wa huduma ya Yeremia. Nadhani ukweli mwingine unaosababisha matoleo haya mawili tofauti ni ukweli kwamba huduma ya Yeremia hutokea katika eneo kubwa la kijiografia. Na kumbuka kwamba katika siku zilizofuata uhamisho, tuna Wayahudi walioko Babeli.

Tuna Wayahudi wanaoishi katika nchi hiyo, na hatimaye, Yeremia, Baruku, na wakimbizi wengine wanaishi Misri. Hawana mashine za faksi. Hawana mashine za kuchapisha.

Hawana FedEx express ambapo wanaweza kuwasiliana tu na kutumana vitu. Na kwa hivyo, naamini kwamba matoleo haya mawili tofauti ya kitabu cha Yeremia yanawezekana yalitokana na maeneo tofauti ya kijiografia ambapo kitabu hicho kilikuwa kinasomwa na kutengenezwa. Na kwa hivyo, kuna uwezekano kwamba toleo la LXX lilisambazwa Misri na lilikuwa aina ya awali ya kitabu cha Yeremia.

Kitabu cha baadaye na kamili cha Yeremia, na kinachozingatia zaidi wahamishwa, Babeli, tumaini la mustakabali wa Israeli, ndicho kilichosambaa Babeli na ambacho kilirudishwa nchini na Wayahudi na kuwa toleo kuu la Wayahudi. Uelewa wangu wa hili ni kwamba hatuhitaji kusumbuliwa na suala zima kuhusu ni lipi kati ya haya lililovuviwa. Ninaamini kwamba vyote viwili vinaakisi neno la Mungu.

Suala jingine la kuvutia ni kwamba tunapoelekea wakati wa Agano Jipya, Septuagint ilikuwa Biblia katika Agano la Kale la kanisa la kwanza. Maandishi ya Kimasoreti yalikuwa kanuni ya Kiebrania kwa Wayahudi na marabi. Watu wengi wameuliza swali, je, hatupaswi kutumia LXX kama toleo la Kikristo la kitabu cha Yeremia? Naam, tena, naamini kwamba kanisa lilikuwa likitumia Septuagint kwa sababu ya muktadha maalum ambao walikuwa wakihudumu.

Walikuwa wakiwahudumia watu waliozungumza Kigiriki. Hawakuwa wakitoa taarifa kuhusu ubora wa toleo la LXX la Yeremia kuliko toleo la MT. Ni toleo tu lililowasiliana kwa ufanisi zaidi na utamaduni waliokuwa nao.

Ninaamini kwamba zote mbili zinaakisi kwa usahihi neno la Mungu. Ninaamini kwamba wasomi wanapochunguza na kusoma kitabu cha Yeremia, mara nyingi ni muhimu kwao kulinganisha matoleo mawili tofauti, labda ili kuelewa jinsi kitabu kilivyoendelea au labda kuelewa usomaji bora katika maandishi au kifungu maalum. Lakini hatimaye, Mungu alikuwa akiongoza mchakato huu wote kuanzia wakati wa toleo la awali la Yeremia lililoandikwa wakati fulani katika huduma yake hadi tafakari za mwisho za Yeremia na Baruku kuhusu kile ambacho Yeremia alisema kuhusu mustakabali wa Israeli na urejesho wa Mungu.

Kwa mfano, kumbuka kwamba mojawapo ya vifungu ambavyo havipatikani katika Septuagint ni Yeremia sura ya 33, mistari ya 14 hadi 26. Tunapoangalia kifungu hiki, tunaona kwamba kinashughulikia mustakabali wa nyumba ya Daudi. Kinarudia kifungu kinachopatikana katika Yeremia sura ya 23: Mungu atainua tawi la haki kwa ajili ya Daudi.

Inasema kwamba Daudi hatakosa mtu wa kukaa kwenye kiti cha enzi. Kwa hivyo, ilikuwa muhimu katika muktadha wa uhamisho kwa watu waliokuwa wakiishi Babeli.

Ilikuwa muhimu kwao kuelewa kwamba kulikuwa na tumaini kulingana na ahadi ambazo Mungu alikuwa amempa Daudi.

Kifungu hicho pia kinasema Walawi hawatakosa mtu wa kutekeleza wadhifa wa ukuhani. Kwa kuwa watu walikuwa wakiishi uhamishoni na kurudi katika nchi hiyo kujenga upya hekalu, ilikuwa muhimu kwao kuelewa kwamba Mungu angerejesha ibada iliyokuwa imefanyika hekaluni. Mungu atarejesha Walawi, ukuhani, na mambo yote ambayo ni muhimu kwa mustakabali wa Israeli wakati hekalu la pili litakapojengwa.

Kwa hivyo, matoleo haya yote mawili ya kitabu cha Yeremia yamevuviwa. Yanaakisi tu ujumbe wa Yeremia kwa nyakati tofauti na kutoka mitazamo tofauti katika huduma yake. Kwa kumaliza haya yote, tumezungumzia mengi katika ujumbe huu au katika kipindi hiki mahususi kinachohusu utunzi wa kitabu.

Andrew Sheed ana nukuu kuhusu maandishi ya Kimasoreti na kwa nini ni muhimu kwetu kama Wakristo. Na kwa nini nadhani kuna uwezekano kwamba kwa vile Mungu alikuwa akiongoza mchakato wa Yeremia kuumbwa kama maandiko, kwamba hiki kikawa kitabu cha Yeremia katika orodha ya Kiebrania. Sheed anasema hii inasema maandishi ya Kimasoreti yana nafasi maalum kwetu kama maneno ya Yeremia kwetu.

Sio tu kwamba ilikuwa toleo lake la mwisho na la mwisho, bali pia hadhira yake lengwa, jumuiya ya uhamisho huko Babeli ilikuwa machoni pa Yeremia, kundi moja la watu wenye mustakabali katika mpango wa Mungu wa wokovu. Mbegu za kanisa zilipandwa katika udongo wa Babeli. Na kwa hivyo, tunapoangalia tumaini ambalo Yeremia anatupa kuhusu wahamishwa na kuhusu kurudi kutoka uhamishoni katika historia ya wokovu, hiyo hatimaye ndiyo mbegu ya kanisa.

Watu wa Mungu watarudi kutoka uhamishoni na Mungu atamwinua Yesu ili kuleta urejesho wa mwisho kutoka uhamishoni. Na kwa hivyo ni muhimu sana kwetu kuelewa katika umbo la mwisho la kitabu cha Yeremia ukweli kwamba Mungu alikuwa akizungumzia urejesho wa watu wake. Tukirudi kwenye sura ya 24, tini nzuri zilikuwa watu waliokuwa wakiishi Babeli, si kwa sababu ya haki yao, bali kwa sababu ya tumaini ambalo Mungu alikuwa akiwapa, wakiwa ndio watakaorudi kutoka uhamishoni na kwamba Mungu angewarudisha katika nchi hiyo.

Tini mbaya zilikuwa zile zilizobaki nchini. Na umbo la mwisho la Yeremia litasisitiza tumaini la mustakabali wa Israeli. Hilo haliko kwa watu wanaoishi katika nchi hiyo.

Tumaini la mustakabali wa Israeli haliko kwa wahamishwaji wanaoishi Misri. Tumaini la mustakabali wa Israeli liko kwa wahamishwaji na Mungu akitimiza ahadi za agano alizotoa kwa Daudi na kwa Israeli na kwa watu wake. Na Yeremia, pamoja na hukumu

yote iliyopo, aina ya mwisho ya kitabu hicho inasisitiza tumaini hilo na faraja hiyo na urejesho utakaokuja katika siku zijazo.

Tulipoangalia utunzi wa kitabu cha Yeremia, tulizingatia masuala matatu mahususi leo. Tumezungumzia aina tofauti za nyenzo na sababu za kwa nini kitabu cha Yeremia kimeundwa kwa nathari na ushairi. Tumezungumzia ushahidi ndani ya kitabu chenyewe kwamba Yeremia iliandikwa kutoka vyanzo tofauti, hati miliki tofauti zilizowekwa pamoja na kuwekwa pamoja.

Lakini tena, Yeremia na Baruku ndio waliokuwa na mchango mkubwa katika mchakato huu. Na kisha, hatimaye, tumeangalia matoleo tofauti ya Yeremia ambayo yanaakisiwa katika hati za kale. Kwanza kabisa, Septuagint na MT walijaribu kuelewa tena kwamba hii inatuelekeza kwenye ukweli kwamba kumekuwa na ukuaji na maendeleo katika kitabu cha Yeremia, lakini hatimaye, kitabu hiki ni umoja unaoakisi ujumbe wa Mungu wa hukumu na matumaini kwa watu wa Israeli.

Huyu ni Dkt. Gary Yates katika maelekezo yake kuhusu kitabu cha Yeremia. Hiki ni kipindi cha 5 kuhusu Utunzi wa Yeremia.